

4. Bogma, A.V. and Lisenko, O.M. (2014), "The historical aspect of the formation and development of free legal aid in Ukraine", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universitetu*, iss. 25, pp. 14-19.
5. Vladimyrskiy-Budanov, M.F. (1909), *Obzor istorii russkoho prava* [Overview of the history of Russian law], Izdanie knihoprodavtsa N.Ya. Ogloblina, Saint Petersburg, Kyiv.
6. Shkarupa, V.K., Filonov, O.V., Titov, A.M. and Kinash, Yu.Ya. (2008), *Advokatura Ukrayini : navch. posib.* [The bar of Ukraine : teaching aid], Znannya, Kyiv, Ukraine.
7. "Criminal Procedure Code of Ukraine of April 14, 2012", *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2013, no. 9-10, art. 88.
8. Feltsan, I. Yu. (2013), "Historical experience of functioning of the bar according to Legal Statutes of 1864 and the current reform of the bar in Ukraine", *Advokatura Ukrayiny : istoriya ta suchasnist : mater. vseukr. kruhl. stolu* [The bar of Ukraine : past and present : materials of All-Ukrainian round table], TNPU Im. V. Gnatyuka, Kiyiv ; Ternopil, 2013, pp. 50-53.
9. Voronov, A.A. (2008), "The role of the the Bar in the implementation of the constitutional right to qualified legal assistance", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.11, Moscow, Russia.
10. Bronyakina, E.V. (2004), "Educational cooperation of the lawyer with victimized person in the course of providing legal aid", (Pedagogics), 13.00.01, Voronezh, Russia.
11. "Regulation of the Bar of the Ukrainian SSR as of 02.10.1992", *Sobranie uzakonenyi i rasporyazheniy raboche-krestyanskogo pravitelstva Ukrainy*, 1922, no. 43, pp. 630.
12. Baev, A.M. (2009), "Defence counsel and representative as subjects of criminal proceedings", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.09, Rostov-on-Don, Russia.
13. Kalyuzhnaya, V.A. (1998), "Procedural and tactical problems of the participation of defense counsel in the investigation", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.09, Krasnodar, Russia.
14. Blazhivskiy, E.M., Kozyakov, I.M., Tolochko, O.M., Miroshnichenko, S.S., Vlasova, G.P. et al. (2013), *Aktualni pytannya kriminalnoho protsesu Ukrayiny : navch. posib.* [Current issues of criminal procedure of Ukraine : teaching aid], Tsentр uchbovoyi literatury, Kyiv, Ukraine.
15. Smolenskiy, M.B. (2004), *Advokatskaya deyatelnost i advokatura Rossiyskoy Federatsii : uchebnik /* [Legal practice and the bar of the Russian Federation : textbook], Feniks, Rostov-on-Don, Russia.
16. "Constitution of Ukraine of June 28, 1996 (with amendments and supplements)", *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1996, no. 30, art. 141 ; *Ofitsiynyi visnyk Ukrayiny*, 2010, no. 72/1 ; *Spetsialnyi vypusk*, art. 2598.
17. "On the Bar : Law of Ukraine of December 19, 1992", *Ofitsiynyi visnyk Ukrayiny*, 1993, no. 9, art. 62.
18. "On the Bar and Legal Practice : Law of Ukraine of July 5, 2012", *Ofitsiynyi visnyk Ukrayiny*, 2012, no. 62.
19. "Criminal Procedure Code of Ukraine", *Vidomosti Verkhovnoyi Rady URSR*, 1961, no. 2, art. 15.

УДК 343.985.1

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИСУНЕННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ВЕРСІЙ

Стеценко Ю.В., к.ю.н., адвокат

Приватна адвокатська практика, м. Київ, Україна
info@advokat-stetsenko.com

Розглянуто кримінально-процесуальні аспекти висунення й перевірки версій під час розслідування злочинів. Вказано на недоліки розуміння слідчої версії як способу встановлення об'єктивної істини. Досліджено можливості висунення версій учасниками кримінального провадження, а також дієвість механізму контролю за перевіркою слідчим цих версій.

Ключові слова: криміналістична версія, слідча версія, висунення версії, розслідування злочину, слідча дія, план розслідування, об'єктивна істина.

УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ВЫДВИЖЕНИЯ И ПРОВЕРКИ ВЕРСИЙ

Стеценко Ю.В.

*Частная адвокатская практика, г. Киев, Украина
info@advokat-stetsenko.com*

Рассмотрены уголовно-процессуальные аспекты выдвижения и проверки версий во время расследования преступлений. Указаны недостатки понимания следственной версии как способа установления объективной истины. Исследованы возможности выдвижения версий участниками уголовного производства, а также действенность механизма контроля проверки следователем этих версий.

Ключевые слова: криминалистическая версия, следственная версия, выдвижение версии, расследование преступления, следственное действие, план расследования, объективная истина.

THE CRIMINAL PROCEDURE ASPECTS OF THE VERSIONS SUGGESTION AND VERIFICATION

Stetsenko Y.V.

*Private legal practice, Kyiv, Ukraine
info@advokat-stetsenko.com*

The article is concerned with research of the criminal procedure aspects of the versions suggestion and verification. The author accentuates that the definition «objectivity» in criminal procedure science had great impact on the criminalistics theory about versions. The term «objectivity» is widely used both in the theory and in the enforcement of law. The objective truth principle in criminal proceedings was fundamental principle for judges, prosecutors, investigators. This principle remains in force for them till now though new Code of criminal procedure of Ukraine was passed in 2012 without objective truth principle.

It must be said that nowadays the objective truth principle entails many problems in enforcement of law in Ukraine. The investigators obtained exclusive control of the crime investigation, including the versions suggestion. This activity concerns the rights of the other participants of legal proceedings (the victim and his/her representative, the accused, the counsel for the defense). The author comes to conclusion that these participants of legal proceedings should be involved in the investigator's activity of the suggestion and verification the versions about committed crime. Some of these versions can be reasonable. It demands the proper investigative actions for their verification.

The plan of investigation must be in written form in all criminal cases according Ukrainian subordinate legislation. It's an investigator's duty that must be done. But many of them ignore this. Such current state breaks the rights of the victim and other participants in legal proceedings because the versions of the investigator cannot be verified. It calls in question the productivity capacity of the investigation. The victim and his or her representative, the accused, the counsel for the defense have right to be involved in the criminal proceedings and to get particulars about results of the pre-trial investigation.

The author offers to revise the attitude to the investigator's predominance of the versions suggestion in criminal process. Effective control on the investigator's activity for verification of all possible versions must be established.

Key words: criminalistics, investigative version, criminal proceedings, investigative action, criminal investigation, investigation plan, version suggestion, version verification, objective truth principle.

Криміналістична тактика як розділ криміналістики включає наукові положення та рекомендації щодо планування досудового розслідування й судового розгляду. Одним із них є вчення про криміналістичну версію та планування, що із середини 50-х рр. ХХ ст. оформилося в окрему криміналістичну теорію. Свій внесок у розвиток цієї теорії зробили такі вчені-криміналісти, як Р.С. Белкін, Л.Я. Драпкін, В.О. Коновалова, О.М. Ларін, І.М. Лузгін, Я. Пещак, В.В. Тіщенко, В.Ю. Шепітько, М.П. Яблоков та ін.

Криміналістика є суміжною до кримінального процесу наукою, тому для них характерним є процес взаємопроникнення. Тактико-криміналістичні рекомендації ґрунтуються на кримінально-процесуальному законі. Хоча Кримінальний процесуальний кодекс України й не містить положень щодо висунення та перевірки версій під час розслідування злочинів, проте це не означає, що використання криміналістичних рекомендацій чи нехтування ними не може мати кримінально-процесуальних наслідків. А тому завданням статті є з'ясування змісту кримінально-процесуальних аспектів висунення й перевірки версій під час розслідування злочинів.

Тривалий час криміналістика розвивалася як наука для потреб слідчого, а тому не дивно, що перші роботи вчених-криміналістів, присвячені проблемам криміналістичних версій, стосувалися саме слідчих версій. Так, одне з перших понять версії було сформовано Б.М. Шавером у 1940 р. як засноване на матеріалах справи судження слідчого про характер події злочину, що розслідується, мотиви, через які він скоєний, а також осіб, які могли скоїти злочин [1]. У перших монографічних дослідженнях 70-х рр. ХХ ст. Л.Я. Драпкіна, О.М. Ларіна, Я. Пещака основна увага також приділялася вивченню саме слідчих версій.

Поступ кримінально-процесуальної науки мав вплив і на розвиток криміналістики. Тому не випадково, що на розвиток уявлень про криміналістичну версію впливали пануючі ідеї кримінального процесу. Однією з них було положення про об'єктивну істину в кримінальному судочинстві. Ми вже висловлювали свої міркування із цього приводу [2]. Уявлення про об'єктивну істину, про можливість слідчого бути об'єктивним під час здійснення досудового слідства багатьма вченими-криміналістами було взято за аксіому. Зокрема, окремими вченими поняття «об'єктивна істина» виносить у визначення поняття версії. Так, О.М. Ларін визначав слідчу версію як висунену з метою встановлення об'єктивної істини в справі інтегральну ідею, образ, що виконує функції моделі обставин, які досліджуються, створений уявою (фантазією), що містить очікувану оцінку наявних даних, пояснює ці дані та виражений у формі гіпотези [3, с. 23].

В.О. Коновалова серед завдань планування розслідування вказує також забезпечення об'єктивності, повноти та всебічності розслідування [4, с. 22]. Також учений зазначає: «Версія та план розслідування є єдиним цілим, що здійснює пізнання об'єктивної істини під час розслідування» [4, с. 24].

О.Р. Росинська хоча й не зазначає про об'єктивність розслідування, проте пише, що практичне значення криміналістичних версій полягає в можливості планування розслідування, а перевірка версій забезпечує повноту та всебічність розслідування [5, с. 177]. Задля попередження односторонності й необ'єктивності розслідування російська дослідниця вказує на необхідність перевірки як обвинувальної, так і виправдувальної версії (контрверсії) [5, с. 180].

Натомість Ю.Г. Корухов категорично відкидає суб'єктивізм версії. Він вважає, що версія повинна об'єктивно відображувати факти, щодо пояснення яких вона висувається. Учений пропонує це прийняти за аксіому, а тому відкидає допустимість конструювання будь-яких «односторонніх» версій: обвинувальних, виправдувальних тощо [6, с. 228-229].

Українські дослідники І.В. Гора, А.В. Іщенко, В.А. Колесник зазначають: «Базою для основної версії є зібраний слідчим матеріал, який дає підстави для її висунення. Логічним запереченням основної версії є контрверсія. Вона виступає начебто додатковим гарантом об'єктивності дослідження, запобігає односторонності й суб'єктивності основної версії. Контрверсія завжди має певні підстави для висунення, а в разі відсутності таких підстав просто не висувається [7, с. 37-38]. У другому реченні наведеної тези вживається слово «начебто». Воно може вказувати на невпевненість авторів. Також використано словосполучення «додатковий гарант». Проте що ж тоді може бути основним гарантом об'єктивності дослідження? Очевидно, що жодних ні основних, ні додаткових гарантів не існує. А якщо слідчий не висуне контрверсію? Навіть якщо висунення версій і їх перевірка буде контролюватися начальником слідчого підрозділу, то говорити про об'єктивність доволі складно, оскільки не виключається «відомча солідарність». Зокрема, П.І. Мінюков і А.П. Мінюков зазначають: «Начальник слідчого підрозділу зобов'язаний здійснювати контроль за тим, щоб за справами були висунуті й перевірені всі можливі версії здійснення злочину. Для цього він повинен глибоко, всебічно й об'єктивно вивчати обставини, що підлягають доказуванню, у найбільш складних та актуальних справах. Прийняття начальником слідчого відділу (відділення) заходів щодо найбільш повного, всебічного й об'єктивного проведення досудового слідства є продовженням його обов'язків із контролю за своєчасністю дій слідчого з розкриття злочинів» [8, с. 106].

Проте все ж таки видається, що інші учасники процесу, заінтересовані в результатах розслідування злочину, не повинні залежати від «об'єктивності» слідчого, начальника слідчого відділу, прокурора у висуненні версій. Справедливо зазначає С.В. Кузьмін стосовно того, що природа планування розслідування злочинів має багато спільного з плануванням будь-якої іншої діяльності. Зокрема, будь-яке планування є стадією управлінського циклу, на якій приймаються рішення стосовно всіх питань майбутньої діяльності, у тому числі й питання організації та контролю. Це завжди передують практичній діяльності [9, с. 161].

У зв'язку із цим найбільш надійним засобом перевірки висунутих слідчим версій міг би бути суд. Однак для цього є перестороги. Адже версія – це лише обґрунтоване припущення, яке є результатом логічного мислення. Для того щоб процес висунення й перевірки версій можна було контролювати, версія повинна мати зовнішню форму вираження. Такою формою в криміналістиці прийнято вважати план розслідування.

Фактично у всіх підручниках із криміналістики зазначається про необхідність складання слідчим письмового плану, обов'язковим елементом якого є версії. Зокрема, М.В. Салтевський зазначає: «Письмовий план доцільно складати у всіх випадках розслідування кримінальних справ. За

нескладними кримінальними справами письмовий план може бути складений у вигляді окремих заміток, переліку питань (обставин), які підлягають доказуванню. Складні кримінальні справи, особливо багатоепізодні, не можна розслідувати без письмового плану. Останній забезпечує повноту планування, створює наочність, дисциплінує слідчого як дійовий засіб контролю й самоконтролю» [10, с. 320].

Цілком можна погодитись із М.В. Салтевським, що складений слідчим письмовий план розслідування, який є (чи мав би бути) у матеріалах справи, видається найкращим засобом контролю за процесом висунення й перевірки версій. Проте наш досвід адвокатської діяльності дозволяє стверджувати, що такий письмовий план зустрічається в матеріалах кримінальних проваджень доволі рідко. Цікавими є результати опитування П.І. Мінюковим і А.П. Мінюковим керівників слідчих підрозділів органів внутрішніх справ, 81,9% із яких вважають за необхідне планувати роботу слідчого за кожною кримінальною справою, проте фактично такі плани складає лише половина слідчих [8, с. 110]. Враховуючи наш досвід адвокатської діяльності, вважаємо, що й такий показник є завищеним. Досить часто слідчі формально складають план розслідування, не задумуючись над його змістом і реальністю виконання. Як вище вже зазначалося, ключовими в плані розслідування є версії, які можуть мінятися, тому план може також змінюватися. Це рідко відображається слідчими в матеріалах кримінальних проваджень.

Варто зазначити, що Кримінальний процесуальний кодекс України не містить вказівок щодо складання слідчим плану розслідування, висунення й перевірки версій. А отже, начебто й не можна говорити про обов'язок вчинення таких дій слідчим. Щоправда, про план розслідування зазначається в Інструкції з організації діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України, затвердженої Наказом МВС України від 9 серпня 2012 р. № 686 і зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 22 жовтня 2012 р. за № 1770/22082. Інструкцією передбачено, що слідчий складає плани розслідування кожного кримінального провадження (п. 2.4); контроль за належним плануванням слідчим роботи в кримінальних провадженнях покладено на начальника слідчого підрозділу (п.4.5.6).

Наказом МВС України «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України» від 9 серпня 2012 р. № 686, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 22 жовтня 2012 р. за № 1769/22081, встановлено, що слідчий-методист ГСУ МВС України, слідчого управління (відділу) ГУМВС, УМВС України перевіряє планування роботи в слідчих підрозділах органів внутрішніх справ, наявність індивідуальних планів роботи слідчих, планів розслідування кримінальних проваджень і стан виконання цих планів (п.6.3.15).

Однак така увага у відомчих нормативних актах до планування розслідування кримінальних проваджень більше видається спробою звести все до відомчої статистики. Наприклад, у п.2.5 вказаної Інструкції з організації діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України записано: «Плани роботи, а також документи, що свідчать про виконання планових завдань (копії аналітичних документів, узагальнень, протоколів оперативних нарад, довідок про результати перевірок тощо), зберігаються в наряді організації роботи та планування органу досудового розслідування». Проте ж не можна ототожнювати планування слідчим розслідування конкретного злочину з будь-яким іншим відомчим плануванням. У вказаних нормативно-правових актах МВС України лише зазначається про необхідність ведення слідчим плану розслідування, однак не розкривається криміналістичний зміст цього плану, робота слідчого за цим планом щодо перевірки й уточнення версій. Також незрозумілим залишається питання стосовно того, чи повинен слідчий долучати цей план розслідування до матеріалів кримінального провадження. На нашу думку, слідчий повинен це зробити, оскільки від цієї, на перший погляд, непроцесуальної дії багато в чому можуть залежати процесуальні наслідки роботи слідчого й дії інших учасників процесу. Наприклад, на підставі плану розслідування слідчий готує пропозиції керівникові органу досудового розслідування про необхідність створення слідчої групи або слідчо-оперативної групи, що передбачено п.2.3 Інструкції про порядок створення та організації діяльності слідчих груп та слідчо-оперативних груп, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 20 жовтня 2014 р. № 1107 і зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 18 грудня 2014 р. за № 1618/26395. Рішення керівника органу досудового розслідування про створення слідчої групи або слідчо-оперативної групи має бути в матеріалах кримінального провадження, а отже мають бути долучені й ті матеріали, на підставі яких прийнято це рішення.

Проте варто зазначити, що плани розслідування потрібні для розслідування злочинів не тому, що це є вимогою вказаних вище наказів МВС України, а тому що від них є (чи має бути) користь. Ця користь має бути не тільки для слідчого задля встановлення примарної «об'єктивної істини», а й для інших учасників процесу. Данський філософ С. К'еркегор справедливо зазначив: «Істина існує тільки тоді, коли сама людина сприяє цьому» [11, с. 194]. Наявність плану розслідування вказує на внутрішній інтерес слідчого до розслідування. Показовим у цьому є наш досвід в оскарженні постанов слідчих про закриття кримінальних проваджень із таких підстав, як встановлена відсутність події кримінального правопорушення та встановлена відсутність у діянні складу кримінального правопорушення (п.п.1 і 2 ч.1 ст.284 Кримінального процесуального кодексу України). У таких справах розкрито власний досвід представництва заявників і потерпілих. Жодного разу в матеріалах цих справ не вдавалося побачити складені слідчими плани розслідування із записаними версіями, а на питання про висунуті версії слідчі та прокурори відповідали плутано, посилаючись навіть на слідчу та службову таємницю. Це все є показником того, що слідчі розслідування не проводили, а лише намагалися вдавати проведення розслідування, щоб скоріше закрити провадження. Проте така робота слідчого є показником низької ефективності розслідування.

Письмовий план розслідування може включати також версії, запропоновані слідчому іншими учасниками процесу, наприклад потерпілим або його представником, підозрюваним і його захисником. У зв'язку із цим доречно послатися на міжнародні стандарти залучення потерпілих до процедури досудового розслідування тією мірою, яка необхідна для гарантування їхніх законних інтересів. Зокрема, Європейський суд із прав людини (далі – Суд) неодноразово зазначав у своїх рішеннях про те, що потерпілі повинні мати право вимагати здійснення конкретних кроків і своєї участі в конкретних слідчих діях, коли це є можливим. Вони мають періодично інформуватися про хід розслідування та про всі прийняті рішення.

Залучення потерпілих до процедури розслідування розглядається Судом як необхідна умова ефективного розслідування. Наведемо лише деякі висновки Суду: «Нарешті, стосовно того, що стосується залучення до розслідування найближчих родичів, варто зауважити, що послідовного інформування заявників про його хід не відбувалося, незважаючи на запити про інформацію з боку адвоката» (параграф 115 рішення в справі «Огнянова і Чобан проти Болгарії» від 23 лютого 2006 р.); «Більше того, складається враження, що ні заявникам, ні їхнім представникам не було надано доступ до матеріалів розслідування або навіть до примірника рішення від 7 січня 2002 р.» (параграф 165 рішення в справі «Читаєв і Читаєв проти Росії» від 18 січня 2007 р.). У зазначеному аспекті показаними також є такі рішення: параграф 122 рішення в справі «Хадісов і Цечоев проти Росії» від 5 лютого 2009 р.; параграф 74 рішення в справі «Гхарібашвілі проти Грузії» від 29 липня 2008 р. У параграфі 54 рішення Суду в справі «Барабанщиков проти Росії» від 8 січня 2009 р. зазначено: «Обов'язок проведення розслідування – це «не обов'язок дати результат, а обов'язок застосувати засоби»: не у всіх випадках розслідування обов'язково буде успішним або дійде висновку, який збігається з описом подій, наданих скаржником. Разом із тим воно загалом мусить мати можливість домогтися встановлення фактів у справі та, якщо правдивість скарг підтвердиться, встановлення й покарання винних. Отже, розслідування за заявами про серйозні акти жорстокого поводження мають проводитися ретельно. Це означає, що органи влади завжди мусять докладати серйозних зусиль для встановлення того, що справді сталося, а не поклатися на квапливі або погано обґрунтовані висновки, щоб закрити розслідування або використати їх як основу для своїх рішень» [12].

Стандарти Європейського суду з прав людини з визначення критеріїв ефективного розслідування взяті за основу Комітетом із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню Ради Європи. Це простежується в його численних періодичних звітах. У керівних положеннях із застосування стандартів ефективного розслідування фактів жорстокого поводження, які сформовані цим Комітетом, визначається, що потерпілі повинні мати процесуальну правоздатність вимагати здійснення певних слідчих дій. Це право, яке постає зі змісту декількох постанов Суду, зокрема в справі «Слімані проти Франції» (параграф 49 рішення від 24 липня 2004 р.) [12, с. 72-73].

Отже, якщо потерпілий вправі вимагати здійснення певних слідчих дій, то цілком логічно, що така вимога ґрунтується на його припущенні про подію злочину та злочинця, інші обставини, що підлягають доказуванню слідчим. Це припущення фактично і є версією потерпілого, яка може бути донесена до слідчого через заявлене клопотання. У разі відмови слідчого в задоволенні цього клопотання потерпілий має право оскаржити таке рішення слідчого на підставі п.7 ч.1 ст.303 Кримінального процесуального кодексу України. Видається, що така скарга має бути розглянута з

точки зору обґрунтованості заявленого клопотання про висування версії, відношення версії до предмета доказування. Проте якщо матеріали кримінального провадження не будуть містити письмового плану розслідування слідчого із запропонованими ним версіями, то оскарження бездіяльності слідчого щодо висування версій на підставі ст. 303 Кримінального процесуального кодексу України видається малоперспективним із точки зору змагальності сторін. Для того щоб версії могли конкурувати, вони повинні насамперед мати зовнішню форму вираження, якою для слідчого є письмовий план розслідування.

У зв'язку із цим цікавою видається ідея Р.С. Шехавцова про необхідність запровадження можливості надання захисником після ознайомлення разом із підзахисним з обвинувальним актом і матеріалами кримінального провадження слідчому аналогічного акта захисту, у якому буде вказано на пробіли та протиріччя в доказах вини підзахисного, які потребують перевірки слідчим [13, с. 13]. Так само можна вести мову про зовнішню форму вираження версій інших учасників процесу щодо події злочину та фактів, які підлягають доказуванню. А тому вважаємо, що це також свідчить на користь обов'язку слідчого долучати план розслідування до матеріалів кримінального провадження.

Отже, як діяльність, так і бездіяльність слідчого з висування та перевірки версій під час розслідування злочину впливає на права інших учасників кримінального провадження, зокрема на право вимагати здійснення певних слідчих дій. Ці права повинні бути реалізовані в межах процедури кримінального провадження. Одним із засобів забезпечення таких прав учасників кримінального провадження є письмовий план розслідування злочинів. Хоча він має допоміжний і непроцесуальний характер, проте може визначати процесуальні права учасників кримінального провадження. Тому подальшим завданням учених і юристів-практиків є запровадження ефективних механізмів організації та контролю планування розслідування, висування й перевірки версій, можливості залучення до цього учасників кримінального провадження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шавер Б.М. Криминалистика / Б.М. Шавер, А.И. Винберг. – М. : Юридическое издательство НКЮ СССР, 1940. – 198 с.
2. Стеценко Ю.В. До поняття об'єктивності у судочинстві / Ю.В. Стеценко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». – 2014. – № 10-1. – Том 2. – С. 118-120.
3. Ларин А.М. От следственной версии к истине / А.М. Ларин. – М. : Юрид. лит., 1976. – 200 с.
4. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності : окремі криміналістичні методики : монографія / кол. авторів : В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. ; за ред. В.Ю. Шепітька. – Х. : Право, 2006. – 624 с.
5. Россинская Е.Р. Криминалистика. Вопросы и ответы : учебное пособие для вузов / Е.Р. Россинская. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 351 с.
6. Корухов Ю.Г. Криминалитическая диагностика при расследовании пре ступлений : научно-практическое пособие / Ю.Г. Корухов. – М. : Издательская группа НОРМА-ИНФРА·М, 1998. – 288 с.
7. Гора І.В. Криміналістика : посіб. для підготов. до іспитів. / І.В. Гора, А.В. Іщенко, В.А. Колесник. – 2-е вид., допов та переробл. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2004. – 236 с.
8. Мінюков П.І. Процесуальні повноваження начальника слідчого відділу (відділення) органів внутрішніх справ і проблеми керівництва досудовим слідством : навчальний посібник / П.І. Мінюков, А.П. Мінюков. – К. : Кондор, 2003. – 214 с.
9. Кузьмин С.В. Принципы планирования расследования / С.В. Кузьмин // Правоведение. – 2006. – Вып. 1. – С. 159-179.
10. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підручник / М.В. Салтевський. – К. : Кондор, 2008. – 588 с.
11. Мэй Р. Открытие Бытия / Р. Мэй. – М. : Институт Общегуманитарных Исследований, 2004. – 224 с.
12. Сванідзе Е. Ефективне розслідування фактів жорстокого поводження : Керівні принципи застосування європейських стандартів / Е. Сванідзе. – К. : «К.І.С», 2009. – 144 с.

13. Розовский Б. Народный следователь и народный суд : из прошлого в будущее // Юридичний вісник України. – 5-11 липня 2014 р. – № 27 (992). – С. 12-13.

REFERENCES

1. Shaver, B.M. and Vinberg, A.I. (1940), *Kriminalistika* [Criminalistics], Yuridicheskoe izdatelstvo NKYu SSSR, Moscow, Russia.
2. Stetsenko, Yu.V. (2014), “On the concept of objectivity in legal proceedings”, *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universitetu. Seriya «Yurisprudentsiya»*, no. 10-1, vol. 2, pp. 118-120.
3. Larin, A.M. (1976), *Ot sledstvennoy versii k istine* [From investigative lead to the truth], Yuridicheskaya literatura, Moscow, Russia.
4. Shepitko, V.Yu., Konovalova, V.O., Zhuravel, V.A. et al. (2006), *Rozsliduvannya zlochyniv u sferi hospodarskoyi diyalnosti : okremi kriminalistichni metodyky : monohrafiya* [Investigation of crimes in the sphere of economic activity : some criminalistic techniques : monograph], Pravo, Kharkiv, Ukraine.
5. Rossinskaya, E.R. (1999), *Kriminalistika. Voprosy i otvety : uchebnoe posobie dlya vuzov* [Criminalistics. Questions and answers : teaching aid for universities], YuNITI-DANA, Moscow, Russia.
6. Korukhov, Yu.G. (1998), *Kriminaliticheskaya diagnostika pri rassledovanii prestupleniy. Nauchno-prakticheskoe posobie* [Criminalistic diagnosis when investigating crimes. Scientific and practical guide], Izdatelskaya hrupa NORMA-INFRA•M, Moscow, Russia.
7. Gora, I.V., Ishchenko, A.V. and Kolesnik, V.A. (2004), *Kriminalistika : posib. dlya pidgotov. do ispitiv* [Criminalistics : guidances for preparation to exams], Vyd. PALYVODA A.V., Kyiv, Ukraine.
8. Minyukov, P.I. and Minyukov, A.P. (2003), *Protseualni povnovazhennya nachalnika slidchoho viddilu (viddilennya) orhaniv vnutrishnikh sprav i problemy kerivnytstva dosudovym slidstvom : navchalnyi posibnyk* [Procedural powers of a chief of investigation department of internal affairs agencies and problems of management of pre-trial investigation : teaching aid], Kondor, Kyiv, Ukraine.
9. Kuzmin, S.V. (2006), “Принципы планирования расследования”, *Pravovedenie*, iss. 1, pp. 159-179.
10. Saltevsyyi, M.V. (2008), *Kriminalistika (u suchasnomu vyladi) : pidruchnyk* [Criminalistics (in the modern presentation) : textbook], Kondor, Kyiv, Ukraine.
11. Mey, R. (2004), *Otkrytie Bytiya* [The Discovery of Being], Institut Obschehumanitarnykh Issledovaniy, Moscow, Russia.
12. Svanidze, E. (2009), *Efektivne rozsliduvannya faktiv zhorstokoho povodzhennya : Kerivni printsipy zastosovannya evropeyskykh standartiv* [Effective investigation of the facts of abuse : guidelines for the application of European standards], K.I.S., Kyiv, Ukraine.
13. Rozovskiy, B. (2014), “People's investigator and people's court : from past to future”, *Yurydychnyi visnyk Ukrayiny*, no. 27 (992), pp. 12-13.

УДК 343.14

ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Тагієв С.Р., к.ю.н., голова

*Апеляційний суд Чернігівської області, вул. Г. Полуботка, 2, м. Чернігів, Україна
inbox@sna.court.gov.ua*

У статті на підставі встановлення факту поширення сфери застосування негласних слідчих (розшукових) дій на конституційно охоронювану сферу приватного життя особи обґрунтовується позиція, що для проведення